

In 'Het beest in ons' geven dieren hun kijk op de wereld van nu

▲ Struisvogel deelt zijn inzicht over vrije seks (tekst van Ernest van der Kwast en ingesproken door Nadine Hellburg) in de tentoonstelling 'Het beest in ons'. (Aad Hoogendoorn)

Kees Moeliker [directeur, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; moeliker@hetnatuurhistorisch.nl]

Glenneth Sarkam [kwartiermaker diversiteit & inclusie, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; sarkam@hetnatuurhistorisch.nl]

Bram Langeveld [conservator, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; langeveld@hetnatuurhistorisch.nl]

Op 3 juni 2022 opende een bijzondere tentoonstelling in Het Natuurhistorisch met een bruine rat die vertelt over *social distancing*, een das die gouden tips geeft om de woningcrisis op te lossen en een wilde eend die grensoverschrijdend gedrag aanklaagt. Want veel van wat wij als menselijke eigenschappen of gedrag beschouwen – zoals emancipatie, integratie en genderfluiditeit – is ook dieren niet vreemd. Vijftientig bekende schrijvers, uiteenlopend van Tommy Wieringa tot Paulien Cornelisse, en evenzoveel inwoners van Rotterdam, gaven dieren uit onze museumcollectie een stem. Letterlijk én op papier, in de tentoonstelling en het boek 'Het beest in ons'.

Het idee voor 'Het beest in ons' kwam van Johan Idema, die bekendstaat als een gepassioneerd pleitbezorger van vernieuwing in de cultuurwereld. Hij was geïnspireerd door de tentoonstelling 'Specimens Monologues' uit 2017 waarbij het Field Museum in Chicago

bewoners betrok bij hun collectie door ze verhalen met wetenswaardigheden over geconserveerde dieren te laten inspreken en die monologen in het museum bij de collectiestukken te laten beluisteren door het publiek.

Het plan dat Johan ons voorlegde en waar we meteen warm voor liepen, behelsde meer. Bekende schrijvers zouden dieren uit onze collectie voorzien van een monoloog, een prikkelend relaas over een actuele uitdaging in onze (mensen)samenleving. En die zouden dan weer door Rotterdammers worden ingesproken. In een tentoonstelling kwam alles samen: de collectiestukken, de ingesproken dierenmonologen en de mensen achter de stemmen. Een spannende combinatie van natuurhistorie (de feiten), literatuur (de fictie) en journalistiek (de actuele thematiek).

Lering en inspiratie

De centrale vraag bij 'Het beest in ons' is wat dieren te zeggen hebben als ze zich zouden inlaten met de kwesties die onze

media en gesprekken beheersen. Johan stelde een lange lijst met actuele thema's samen, van de woningcrisis tot emancipatie, van vrije seks tot overbevolking, van racisme tot *mindfulness*, van voltooid leven tot genderfluiditeit, van migratie tot integratie en van waterschaarste tot voedselzekerheid. Aan ons de taak om dieren in de museumcollectie te selecteren die daarover iets 'te vertellen' hebben – in wier habitat deze thema's ook spelen en wier gedrag of aanpak ons (mensen) lering en inspiratie kunnen bieden.

Normaliter zoeken wij wetenswaardigheden bij een diersoort die we exposeren, uitgaande van de bouw en het functioneren van het organisme zelf – 'dit is een dromedaris en hij heeft een bult en twee tenen aan elke poot'. Voor 'Het beest in ons' koppelden we juist het maatschappelijk thema waterschaarste aan de dromedaris. En voedselzekerheid aan een vos, overbevolking aan een ooievaar, *social distancing* aan een bruine rat, emancipatie aan een zeepaardje,

Gewone achtarm over voltooid leven

'De wereld waarin ik vertoef kent andere wetten en maten, tijdseenheden, een andere atmosfeer. En dan is er nog het houvast dat jullie mee moeten torsen, dat hangen aan het unieke zelf, de voorgeschiedenis, de melancholie die jullie soort kenmerkt en almaar aan blijft kleven. Komt daar jullie onwil vandaan, als het om tijdig sterven gaat?' (Ester Naomi Perquin)

Tweestippelig lieveheersbeestje over racisme

'Jullie mensen zullen de wereld nooit met onze facetogen kunnen bekijken. Maar wat jullie wel kunnen, is al die verschillende kleuren die bestaan binnen de menspopulatie omarmen. Ontdekken wat jullie bindt. En dat is meer dan je denkt.' (Ahmed Aboutaleb)

Turkse tortel over integratie

'Ik koester mijn vrijheid, die andere dieren mogen genieten van hun beperkingen. Zij denken dat je moet opvallen om geaccepteerd te worden, maar ik weet beter: je bent pas echt een Nederlander als je op de achtergrond meedoet. Dat is misschien een povere conclusie. Maar ik heb er vrede mee.' (Özcan Akyol)

▲ Luisteren naar wat de luiaard (tekst van Abdelkader Benali en ingesproken door Suraya Claver) te zeggen heeft over mindfulness in de expositie 'Het beest in ons'. (Aad Hoogendoorn)

woningcrisis aan een das, integratie aan een Turkse tortel en *mindfulness* aan een luiaard. Zo ontstond een longlist met 35 actuele thema's en 35 daaraan gekoppelde collectiestukken die we voorzagen van de gebruikelijke museale gegevens zoals vindplaats, vinddatum en catalogusnummer en een korte tekst over de bijzondere eigenschappen van het dier in relatie tot het betreffende maatschappelijke thema.

Het plan voor 'Het beest in ons' ging naar de fondsen en de longlist met museumstukken naar schrijvers waarvan wij verwachtten dat hun vakmanschap en voorstellingsvermogen tot een passende tekst zouden leiden. Zowel de fondsen als de schrijvers reageerden met enthousiasme en Uitgeverij Trichis zag brood in

een boek (Idema & Moeliker 2022). Het project, onder leiding van Johan Idema en met hulp van een fijne club freelancers, ging door! Er was medio 2022 vanwege renovatie van de Parkzaal van het museum eindelijk weer eens ruimte voor een grote, tijdelijke tentoonstelling.

Vrije keuze

De schrijvers kregen een vrije keuze uit de longlist. Tommy Wieringa koos onmiddellijk voor de Aziatische olifant (dierenleed), Ester Naomi Perquin voor de gewone achtarm (voltooid leven). Özcan Akyol sloeg aan op de Turkse tortel (integratie) en Elfie Tromp op het zeepaardje (emancipatie). Mohammed Benzakour raakte geïnspireerd door de

potvis (CO₂-uitstoot), Eva Meijer door de grote albatros (homoseksueel ouderschap) en Paulien Cornelisse door de peper-en-zout-vlinder (aanpassingsvermogen). Alleen schrijver Raoul de Jong kon niets met de longlist. Hij kwam met een verzoekdier: de jaguar. Gelukkig hadden we een mooi opgezet exemplaar dat hij koppelde aan het thema *framing*.

Uiteindelijk schreven 25 auteurs 25 monologen van ongeveer 500 woorden door zich, voorzien van de biologische en museale gegevens en met de nodige fantasie te verplaatsen en te verdiepen in onze museumstukken – 25 diersoorten, uiteenlopend van piepkleine opgeprikte lieveheersbeestjes tot een uit de kluiten gewassen opgezette struisvogel.

Struisvogel over vrije seks

'Ons advies aan de mens is daarom: cheer up! Doe niet zo moeilijk. Erger je niet aan de schutting, maar kijk eroverheen. Sterker nog: klauter eroverheen. Kijk, klauter, kees, kets. En straal als een struisvogel.' (Ernest van der Kwast)

Bruine rat over social distancing

'De kleine mensen met natte neuzen, de oude mensen die kreunen, de versufte mensen in hun bedden: laat ze toch gewoon achter! En als ik jullie weer zie weg springen, wanneer jullie mij zien rennen, denk ik: doe dat ook eens als jullie elkáár treffen.' (Hanna Bervoets)

Goudfazant over genderfluiditeit

'De prachtigste tinten uit mijn dromen vermengen zich met mijn sobere kleuren. Ik scharrel opgewekt verder, trots op mijn heel eigen veniekled. Ik weet: je hoeft niet het één of het ander te zijn, je kan ook jezelf worden.' (Selm Merel Wenselaers)

▲ Mobile opnamestudio die door de stad trok om Rotterdammers een dierenmonoloog naar keuze te laten inspreken. (StudioSpass)

▲ Foto (ANP/Hans van Rhooen) van NS-Sprinter voor de Essalam Moskee (februari 2022); daarvoor opgezette Turkse tortel, NMR 9989-914. (Matthijs Immink)

▲ Foto (ANP/Flip Franssen) van Voedselbank Nijmegen (februari 2015); daarvoor opgezette vos, NMR 9990-3074. (Matthijs Immink)

Jouw stem in het museum?

Met de uitgeschreven monologen gingen we afgelopen voorjaar Rotterdam in. Net als onze collega's in Chicago dat in hun stad deden, met een mobiele opnamestudio. Onder het motto 'Jouw stem in het museum?' zochten we in tien Rotterdamse wijken – van het Zuidplein, de Markthal tot in Kralingen – naar bewoners om een dierenverhaal voor de tentoonstelling in te spreken. Dat was een succes. In totaal kropen 166 Rotterdammers van divers plumeau spontaan achter de microfoon. Hiervan zijn de stemmen van de 25 beste vertellers opgenomen in de tentoonstelling, samen met hun beweegredenen om aan 'Het beest in ons' deel te nemen.

Tweezitsbanken

De tentoonstelling in de Parkzaal en de visuele identiteit van het geheel werden vormgegeven door StudioSpass. Centraal staan de 25 dieren tegen een achtergrond van ANP-foto's die het onderwerp illustreren waarover de dieren vertellen. Die persfoto's benutte fotograaf Matthijs Immink ook als fysiek decor van de foto's van de museumstukken die het boek illustreren. Met een podcatcher aan het oor kunnen bezoekers de ingesproken monologen stuk voor stuk beluisteren – rondlopend van dier tot dier, of lekker onderuit in een aantal tweezitsbanken waar ook het boek voor het grijpen ligt. Buiten, voor het museum, is het kunstwerk 'Zwarte Kraai' van Florentijn Hofman getransformeerd tot een reclamebord om voorbijgangers naar deze bijzondere tentoonstelling te trekken. Nog t/m 6 november 2022 (met grote kans op een fijne verlenging; zie hetbeestinons.nl). ◀

Bron

Idema, J. & Moeliker, K. 2022 - Inleiding – Ook dieren kennen gulzigheid, woningnood en social distancing - pp 5-7 in: Het beest in ons – 25 schrijvers geven dieren een stem - Trichis publishing, Rotterdam

Boek

Het boek 'Het beest in ons' bundelt alle 25 dierenmonologen, geïllustreerd met foto's van Matthijs Immink. Hij portretteerde de dieren uit de museumcollectie tegen een achtergrond van geprinte ANP-foto's. Het boek (128 pagina's, hardcover met leeslint), uitgegeven door Trichis, is natuurlijk ruim voorradig in onze Museumwinkel en ook verkrijgbaar in de boekhandel.

▲ Het oorspronkelijk pikzwarte beeldbord 'Zwarte Kraai' van Florentijn Hofman maakt reclame voor de tentoonstelling 'Het beest in ons'. (Kees Moeliker)

Fondsen

'Het beest in ons' werd ruimhartig financieel ondersteund door Erasmusstichting, Gemeente Rotterdam, G.Ph. Verhagen-Stichting, Mondriaan Fonds, Nederlands Letterenfonds, Prins Bernhard Cultuurfonds Zuid-Holland, Stichting Elise Mathilde Fonds, Stichting Orlanda Goban, Stichting Verzameling van Wijngaarden-Boot, Stichting Vrienden van het Natuurhistorisch Museum Rotterdam, Van der Mandele Stichting, Van Leeuwen Van Lignac Stichting, VriendenLoterij Fonds en VSBfonds.

advertentie

